

gemeente

Goeree-Overflakkee

► Nota Misbruik &
Oneigenlijk Gebruik 2022

Gemeente Goeree-
Overflakkee

Behoort bij besluit van de
gemeenteraad van Goeree-
Overflakkee d.d. 07 juli 2022,
agendapunt 13.

De griffier,

drs. G. Brand

Inhoudsopgave

1	INLEIDING	3
2	BEGRIPPEN	4
3	DOELSTELLING	6
4	UITGANGSPUNTEN M&O BELEID EN BEHEERSMAATREGELEN	7
5	RISICO ANALYSE M&O	9
6	FRAUDERISICOANALYSE EN INTEGRITEIT	11
7	PRIVACY EN GEGEVENSBEVEILIGING	13
8	BIJLAGE 1. BRONVERMELDING.....	14

Misbruik en oneigenlijk gebruik kan zich op diverse terreinen en in allerlei vormen voordoen. Dit kan zowel een externe als een interne werking hebben. Bij iedere gemeente is de kans op misbruik en oneigenlijk gebruik (verder M&O) aanwezig. Regelmatig moeten beslissingen genomen worden op basis van informatie van derden. Daarnaast is er sprake van M&O-gevoeligheid bij het al dan niet integer handelen van ambtenaren en bestuurders. Het is van belang om effectieve maatregelen te nemen om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen.

De commissie BBV heeft naar aanleiding van de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording 2022¹ de aanbeveling gedaan tot het maken van een overkoepelend beleidsstuk met betrekking tot dit onderwerp. Binnen de gemeente Goeree-Overflakkee was al een nota M&O aanwezig. Deze nota is geactualiseerd naar aanleiding van de aanbeveling vanuit de commissie BBV.

In deze nota komt de doelstelling van de gemeente met betrekking tot het voorkomen en bestrijden van M&O aan de orde. Tevens is in deze nota de werkwijze met betrekking tot de Frauderisicoanalyse opgenomen. Het is voor organisaties in de publieke sector van belang om aan te kunnen tonen dat zij ten aanzien van fraude- en integriteitsrisico's "in control" zijn. Aan de hand van een analyse wordt bekeken welke fraude risico's er zijn en hoe deze te beheersen zijn.

¹ Rechtmatigheidsverantwoording: de rechtmatigheidsverantwoording wordt een nieuw onderdeel in de jaarrekening, waarin het college vanaf het verslagjaar 2022 aangeeft of er rechtmatigheidsfouten en –onzekerheden waren.

Misbruik en oneigenlijk gebruik wordt als volgt omschreven:

Misbruik:

Het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van gegevens met als doel ten onrechte overheidssubsidies of -uitkeringen te verkrijgen of geen dan wel een te laag bedrag aan heffingen aan de overheid te betalen.

Het opzettelijk niet, niet tijdig, onjuist of onvolledig verstrekken van informatie betreft een bewuste misleiding om een onrechtmatig of onwettig voordeel te behalen. Misbruik kan gelijk worden gesteld met het plegen van fraude om zich onrechtmatig overheidsgelden toe te eigenen.

Oneigenlijk gebruik:

Het door het aangaan van rechtshandelingen, al dan niet gecombineerd met feitelijke handelingen, verkrijgen van overheidsbijdragen of het niet dan wel tot een te laag bedrag betalen van heffingen aan de overheid, in overeenstemming met de bewoordingen van de regelgeving maar in strijd met het doel en de strekking daarvan.

Bij oneigenlijk gebruik wordt feitelijk gehandeld in overeenstemming met wet- en regelgeving. Daarmee zijn dergelijke handelingen niet onrechtmatig. Wel is sprake van het in strijd handelen met het doel en de strekking van de wet- en regelgeving. Indien de wet- en regelgeving oneigenlijk gebruik mogelijk maakt ("de mazen van de wet") is het noodzakelijk dat de wet- en regelgeving wordt aangepast en/of duidelijker moet worden toegelicht.

Te denken valt hierbij aan subsidies, kwijtschelding en uitkeringen, maar ook aan de juistheid en volledigheid van opbrengsten (bijvoorbeeld de verstrekte gegevens die hebben geleid tot het opleggen van gemeentelijke belastingen).

Misbruik is dus onrechtmatig, oneigenlijk gebruik niet.

M&O-gevoelige regeling:

Een regeling waarbij de aanspraak op een uitkering of bijvoorbeeld een subsidie afhankelijk is van gegevens die door de belanghebbende zelf worden verstrekt.

De M&O-gevoeligheid ontstaat door de afhankelijkheid van gegevens van derden. Deze gegevens zijn afkomstig van natuurlijke personen of rechtspersonen buiten de gemeente, terwijl de gemeente verantwoordelijk is voor de uitvoering van de regeling.

Wanneer sprake is van misbruik van overheidsgelden moeten deze gelden door de gemeente worden teruggevorderd. Als in de jaarrekening van de gemeente geen terugvordering is verantwoord, is sprake van een fout in het getrouwe beeld. Wanneer misbruik van overheidsgelden is geconstateerd en een terugvordering (met eventueel een boete) is opgelegd blijft staan dat misbruik van overheidsgelden heeft plaatsgevonden. Indien de omvang van dit misbruik samen met andere financiële rechtmatigheidsfouten bij de gemeente de verantwoordingsgrens heeft overschreden - moet dit misbruik van overheidsgelden worden opgenomen in de rechtmatigheidsverantwoording.

Fraude:

Gedragingen in strijd met de wet, die zijn gericht op het behalen van financieel voordeel door het geven van een valse voorstelling van zaken, bijv. met het doel te betalen belasting te beperken (belastingfraude) of ten onrechte een inkomensoverdracht te ontvangen (misbruik van sociale zekerheid).

Het M&O beleid is erop gericht het misbruik en oneigenlijk gebruik door een mix van maatregelen te voorkomen, beperken en tijdig te ontdekken.

Fraude kan zowel gepleegd worden door een derde als een interne betrokkene binnen de gemeente.

Integriteit:

Bij misbruik en oneigenlijk gebruik gaat het om derden van buiten de organisatie die gebruik maken van regelingen en/ of bezittingen van de gemeente en is dus extern gericht. Integriteit richt zich op de eigen organisatie en medewerkers en is intern gericht.

Ondermijning:

Ondermijning is een vorm/uiting van misbruik of oneigenlijk gebruik en kan zich uiten in alle opgenomen onderwerpen in deze nota, met name wanneer ondermijning financiële risico's met zich meebrengt. Ondermijning op het gebied van gezag heeft meer een relatie met integriteit.

Het doel van het M&O-beleid is tweeledig. In eerste instantie is het doel misbruik en oneigenlijk gebruik van gemeentelijke regelingen te voorkomen (preventief beleid). In tweede instantie ligt de focus op het achteraf controleren en zo nodig het bijstellen van beleidskaders en het repareren of zelfs bestraffen van misbruik en oneigenlijk gebruik (repressief beleid).

Het is van belang om het M&O-beleid afzonderlijk de aandacht te geven, mede omdat:

- ❖ het van belang is dat de informatie die verstrekt is door derden betrouwbaar is. Niet altijd is dit te ondervangen met de bestaande controle-instrumenten, omdat deze vaak niet verder strekken dan de eigen organisatie. Hiervoor dienen (aanvullende) maatregelen gehanteerd te worden.
- ❖ de werking van de AO/IC mede afhankelijk is van de integriteit/zorgvuldigheid/oplettendheid van de medewerkers. Het niet of niet kritisch uitvoeren van de interne beheersmaatregelen kan leiden tot misbruik en oneigenlijk gebruik. Als voorbeeld kan het contact genoemd worden tussen medewerkers en bedrijven in het kader van een aanbestedingsprocedure. Het doel is dat de organisatie alert is op de integriteit van de medewerkers. Van belang is om de risico's hieromtrent te analyseren en te bewaken c.q. beheersen.

De onderwerpen M&O/fraude worden meegenomen bij het opstellen van procesbeschrijvingen zodat hier "aan de voorkant" al over wordt nagedacht en vooraf beheersmaatregelen genomen kunnen worden.

Bij het actualiseren van de gemeentebrede risico's worden tevens periodiek de frauderisico's besproken en geactualiseerd.

Het college dient een uitspraak te doen in hoeverre het M&O beleid ook feitelijk wordt nageleefd en of de getroffen maatregelen werken. De basis daarvoor ligt in belangrijke mate bij de uitkomsten van de intern uitgevoerde controles en evaluaties. Wanneer het college concludeert dat het M&O-beleid (op onderdelen) niet actueel is en/of dat er geen M&O-beleid bestaat of het M&O-beleid feitelijk niet wordt nageleefd dan vermeldt het college dit in de paragraaf bedrijfsvoering. Daadwerkelijke afwijkingen als gevolg van misbruik worden, voor zover deze niet het getrouwheidsaspect raken, betrokken bij het opstellen van de rechtmatigheidsverantwoording.

In bijlage 4 van de Kadernota Rechtmatigheid 2022 is een schematische weergave inzake het afwegingskader M&O opgenomen. Geadviseerd wordt om dit afwegingskader te gebruiken in geval van M&O.

4 Uitgangspunten M&O beleid en beheersmaatregelen

Hieronder wordt ingegaan op de volgende onderwerpen: Opstellen regelgeving en beleid, voorlichting/communicatie, controle, sanctiebeleid en evaluatie & bijsturing.

► Opstellen regelgeving en beleid

Bij het tot stand komen van nieuw beleid of regelgeving, moet rekening gehouden worden met M&O. Aandacht dient te worden besteed aan:

- ❖ Eenduidigheid in beleid en regelgeving. Gehanteerde definities horen niet voor meerdere uitleg vatbaar te zijn. Ook dienen er geen tegenstrijdigheden in het beleid of de regelgeving te staan. Duidelijkheid is van belang! Aanbevolen wordt om bij het opstellen van verordeningen zoveel mogelijk aan te sluiten bij de modelverordeningen van de VNG en indien mogelijk het 100 ideeën boekje van de VNG aan te houden.
- ❖ Beschrijving van controle- en sanctiebeleid in de regelgeving.

► Voorlichting/communicatie

Door het beleid omtrent M&O te publiceren kunnen belanghebbende partijen, zoals inwoners, bedrijven en instellingen, op de hoogte worden gebracht van het M&O-beleid. Bij de voorlichting dient aandacht te worden besteed aan de aard en het doel van de regeling, de doelgroep, voorwaarden, controles en sancties. De volgende acties kunnen worden opgepakt:

- ✓ Informatie op intranet/internet over integriteitsbeleid en M&O-beleid;
- ✓ Heldere voorwaarden inzake M&O-beleid opnemen in relevante verordeningen;
- ✓ Interne voorlichting en communicatie van regels en gedragscodes.

► Controle

De controle is gericht op het toetsen van gegevens die verstrekt zijn door belanghebbende(n). Onderscheid kan er gemaakt worden tussen een preventieve en een repressieve controle.

Preventieve controle: Betreft de controle tot aan het moment van (financiële) afhandeling, hierbij wordt de aandacht gevestigd op de voorkant van de processen.

Bij preventieve controle kunnen mogelijke M&O-gevallen gefilterd worden voordat de afhandeling plaatsvindt. Het risico dat ten onrechte bedragen worden uitgekeerd of ontvangen kan zo verminderd worden.

Repressieve controle: Betreft de controle die plaatsvindt na (financiële) afhandeling, denk aan bijvoorbeeld de interne controle op de rechtmatigheid.

Bij repressieve controle zullen extra inspanningen nodig zijn, omdat de (financiële) afhandeling reeds heeft plaatsgevonden. Het risico is dat de gelden niet meer terug te vorderen zijn.

De mate van controle kan zowel bij preventieve als repressieve controle variëren van integraal tot steekproefsgewijs. Dit is afhankelijk van het risico dat er gelopen wordt.

In de AO-procedures/controles worden de volgende zaken opgepakt:

- a. Inhoud, diepgang en frequentie van de controle;
- b. Integriteitsbeheersende maatregelen;
- c. Periodieke beoordeling van de interne beheersing;
- d. Periodieke risicoanalyse;

- e. Tussentijdse aansluitingen tussen systemen (verbandscntroles);
- f. Functiescheidingen;
- g. Budget- en mandaatregeling;
- h. Vier-ogenprincipe.

Zoals al eerder is aangegeven zullen deze punten voor zover van toepassing worden meegenomen bij het opstellen van procesbeschrijvingen, de interne controle en de risicoanalyse. Wanneer blijkt dat er verbeterpunten zijn met betrekking tot het M&O beleid, de uitvoering daarop of de controle dan worden deze punten middels de verbeterkalender besproken met de proceseigenaar.

► **Sanctiebeleid**

Om misbruik en oneigenlijk gebruik te voorkomen, is een adequaat sanctiebeleid nodig. De opgelegde sanctie moet wel in verhouding staan tot het vergrijp. Het uitgangspunt is dat bij een sanctie tenminste het behaalde voordeel wordt weggenomen. Dit betekent bijvoorbeeld dat teveel betaalde bedragen worden teruggevorderd of ten onrechte gederfde ontvangsten worden nageheven, inclusief (eventueel) wettelijke rente. Als sanctie is het ook mogelijk een bestuurlijke boete op te leggen of een vergunning in te trekken als onjuistheden (achteraf) worden geconstateerd.

Naast financiële sancties kunnen ook niet-financiële sancties worden opgelegd. Voorbeelden hiervan zijn vervanging van bestuur, ontbinding van een overeenkomst of intrekking van een erkenning. Wanneer er een vermoeden is van fraude, worden hier beheersmaatregelen op genomen. Bij fraude zal er aangifte gedaan worden, zodat de zaak strafrechtelijk kan worden onderzocht. Waar mogelijk dient het sanctiebeleid uitgewerkt te worden in de desbetreffende regeling.

De wet BIBOB biedt mogelijkheden aan bestuursorganen om vergunningen, subsidies en andere opdrachten te weigeren, in te trekken of niet te gunnen. Dit kan wanneer er een aannemelijke relatie is met (dreigend) strafbaar gedrag of wanneer de eisen van betrouwbaarheid van de belanghebbende in het gedrang komen.

De volgende acties kunnen plaatsvinden:

- ✓ Terugvordering/ restitutie van een subsidie in geval van achteraf gebleken onjuistheden (dit ligt vast in de Awb);
- ✓ Intrekking van een vergunning;
- ✓ Ambtshalve verhoging van belasting/heffing;
- ✓ Ontslaggronden, zowel voor ambtenaren als bestuurders.

► **Evaluatie & bijsturing M&O**

Van belang is dat het M&O-beleid wordt geëvalueerd en, indien noodzakelijk, bijgestuurd wordt. Periodieke evaluaties kunnen ervoor zorgen dat het M&O-beleid gecontroleerd wordt op onder andere de effectiviteit. Gebreken van het beleid kunnen op deze manier ontdekt en hersteld worden. Evaluaties kunnen onder andere plaatsvinden door periodieke interne evaluatieonderzoeken. Daarnaast worden de uitkomsten zo nodig verwerkt in de periodieke interne controle rapportages en risicorapportages.

Er zijn een aantal gebieden te noemen, waarin het risico van misbruik en oneigenlijk gebruik groot kan zijn. Afhankelijk van het risico, kan het M&O-beleid op de volgende manier toegepast worden:

- *Streng M&O-beleid:* Ten opzichte van de reguliere AO/IC zijn specifieke en aanvullende (controle)maatregelen noodzakelijk om het risico van misbruik en oneigenlijk gebruik af te zwakken. Deze maatregelen strekken zich zowel uit tot de voorwaardenscheppende sfeer als het actieve toezicht daarop (intensiteit interne controle verhogen, handhaving).
- *Gematigd M&O-beleid:* Waakzaamheid is geboden, in de vorm van een (extra) kritische beoordeling van de onderbouwing van informatie. Maatregelen in de voorwaardenscheppende sfeer zijn aan te bevelen.
- *Geen specifiek M&O-beleid:* Mits de reguliere AO/IC (bijvoorbeeld functiescheiding) toereikend is, zijn geen aanvullende maatregelen noodzakelijk.

Hieronder worden de risicogebieden genoemd, met daarbij de toepassing van het M&O-beleid:

Onderwerp	Toelichting	Intensiteit M&O-beleid
Verlenen van subsidies	Subsidieverlening is een kritisch proces. Een beroep van instellingen op een subsidieverordening, mits passend binnen de gestelde kaders, kan niet zomaar worden geweigerd. De gemeente is afhankelijk van de betrouwbaarheid van de door instellingen verstrekte gegevens.	Toepassing M&O-beleid: streng i.v.m. het aanmerkelijk financiële belang.
Inkomende subsidies	Het risico bestaat dat subsidievoorwaarden niet worden nageleefd en dat subsidies onrechtmatig worden gedeclareerd of worden ontvangen door de gemeente	Toepassing M&O-beleid: matig aangezien hierbij een mindere mate van afhankelijkheid van derden bestaat.
Wmo en Jeugdwet (waaronder verstrekken Pgb's)	Individuele voorzieningen worden verstrekt in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning en de Jeugdwet. Ook hier geldt dat sprake is van open einde regelingen, het risico van onbetrouwbare gegevensverstrekking en het feit dat de gegevens bepalend zijn voor het toekennen van de gevraagde voorziening. Dit zijn redenen om een streng M&O-beleid te voeren.	Toepassing M&O-beleid: streng gezien de persoonlijke belangen van derden en de financiële omvang.
Leerlingenvervoer	Inzake leerlingenvervoer bestaat het risico dat leerlingenvervoer wordt toegekend aan niet-rechthebbenden of op grond van een verkeerde voorstelling van zaken.	Toepassing M&O-beleid: matig
Inkomensoverdrachten/Participatiewet	De meeste inkomensoverdrachten (waaronder de uitkeringen) betreffen een open-einderegeling. Wanneer een cliënt aan de voorwaarden voldoet, kan een uitkering niet geweigerd worden. Het risico van onbetrouwbare gegevensverstrekking is hierbij groot, gezien de persoonlijke belangen van	Toepassing M&O-beleid: streng gezien de persoonlijke belangen van derden en de financiële omvang.

	derden.	
Belastingen	De onroerende-zaakbelastingen, afvalstoffen- en rioolheffing zijn de belangrijkste belastinginkomsten. Deze zijn grotendeels gebaseerd op redelijk objectieve gegevens (bevolkingsregister, kadaster, taxaties etc.). Voor toeristenbelasting en hondenbelasting is de afhankelijkheid van derden groter. Hiervoor dienen fysieke controles plaats te vinden.	Toepassing M&O-beleid: n.v.t. , het SVHW voert deze controles voor de gemeente uit. N.B. voor wat betreft o.a. leges, markt/havengelden en begrafenisrechten, voert de gemeente deze wel zelf uit.
Vergunningverlening en Handhaving	Met betrekking tot de vergunningverlening en handhaving is het bestuurlijke en politieke afbreukrisico groot. Hieruit kunnen (indirect) grote financiële gevolgen voortvloeien. Daaraan kan worden toegevoegd dat de belangen van de vergunningaanvrager in combinatie met de relatief sterke afhankelijkheid van de gemeente groot is.	Toepassing M&O-beleid: streng
Inkoop en aanbesteding	Inkopen en aanbestedingen vertegenwoordigen in de praktijk een aanzienlijk financieel belang. De interne controle op de uitvoering van de transactie en de (financiële) afwikkeling daarvan kan in het algemeen via budgetten en functiescheiding zodanig worden gegeven dat de juistheid en volledigheid daarvan voldoende is gewaarborgd. Door de wettelijke aanbestedingsprocedures is de afhankelijkheid van de informatieverstrekking van bedrijven beperkt. Toch is extra aandacht voor M&O bij inkopen en aanbestedingen van belang. Afhankelijk van waarop geselecteerd wordt (prijs, kwaliteit etc.) kunnen er subjectieve aspecten zich voordoen. Integriteit ten opzichte van zakelijke relaties is van belang.	Toepassing M&O-beleid: matig
Personeelslasten	De interne controle op personeelslasten is in het algemeen behoorlijk goed te organiseren. Belangrijke voorwaarden voor een personeelsdossier zijn bijvoorbeeld kopie ID-bewijs, formele aanstelling door de leiding, indienen VOG enz.	Toepassing M&O-beleid: matig
Gemeenschappelijke Regelingen	Via de accountantscontrole en de vertegenwoordiging van de gemeente in het bestuur van deze regelingen kan toezicht worden uitgeoefend op de kwaliteit van de bedrijfsvoering.	Toepassing M&O-beleid: n.v.t. , Het treffen van regelingen op het gebied van M&O is primair de verantwoordelijkheid van de gemeenschappelijke regeling.
Integriteit inzake relaties	De "integriteit" met betrekking tot het omgaan met relaties is ook een punt van aandacht. Het is van belang dat medewerkers zich houden aan gedrags- en omgangscodes, bijvoorbeeld ten aanzien van: relatiegeschenken, invitaties voor evenementen e.d., protocollen voor het opvragen en openen van offertes, het afsluiten van omvangrijke contracten, protocollen voor oplevering van werken, etc.	Toepassing M&O-beleid: matig

Fraude:

Fraude, corruptie en niet-integer handelen worden gezien als risico's die voor kunnen komen. Deze risico's kunnen schade voor de organisatie met zich meebrengen. Niet alleen in financiële zin, maar ook in de vorm van bijvoorbeeld imagoschade. Het is daarom van belang om deze risico's in beeld te hebben en te beheersen.

Factoren die de fraudegevoeligheid van een gemeente beïnvloeden zijn onder andere:

- **Gelegenheid:** de mogelijkheden die de organisatie openlaat om eventuele fraude uit te voeren (en die niet door beheersmaatregelen zijn afgedekt);
- **Druk:** vanuit de organisatie kan druk worden opgelegd die tot fraude kan leiden;
- **Rationalisatie:** niet-integer handelen wordt "goed gepraat";
- **Cultuur binnen de gemeente;**
- **Omvang en complexiteit van het aantal verbonden partijen;**
- **Aard en de omvang van de (investerings)projecten;**
- **Wijze van aanbesteden;**
- **Aard en de omvang van treasuryactiviteiten;**
- **Mate van groei van de gemeente;**
- **Aantallen en complexiteit van de grondexploitaties.**

Het is van belang deze factoren te h(er)kennen in de organisatie. Het cyclisch denken (governance) is hierbij een hulpmiddel. Sturen, Beheersen, Toezicht houden en Verantwoorden zijn namelijk ook toepasbaar op het beheersen van fraude- en integriteitsrisico's.

De primaire verantwoordelijkheid voor het voorkomen en ontdekken van fraude en onjuistheden ligt bij het college en de directie.

Hieronder worden relevante risicogebieden genoemd:

- ❖ Inkoop- en aanbestedingsprocessen;
- ❖ Betalingen;
- ❖ Personeels- en salarisadministratie;
- ❖ Treasury;
- ❖ Grondexploitaties;
- ❖ Correctieboekingen / niet routinematige transacties;
- ❖ Overlopende activa en passiva;
- ❖ Niet uit de balans blijvende verplichtingen;
- ❖ Voorzieningen;
- ❖ Verbonden partijen.

Integriteit:

Integriteit is geen rechtmatigheidscriterium. Ondanks dat kan inbreuk op integriteit leiden tot misbruik en oneigenlijk gebruik. Het is daarom van belang om een inschatting te maken van het integriteitsrisico en hiervoor instrumenten in te zetten. Integriteit wordt vaak gezien als het tegenovergestelde van fraude en corruptie. Het omvat echter veel meer dan dat. Integriteit is een gezindheid van onkreukbaarheid, rechtschapenheid, betrouwbaarheid, onpartijdigheid, objectiviteit en rechtvaardigheid.

De invulling van het begrip integriteit is direct verbonden met maatschappelijk geaccepteerde normen en waarden en met de democratische en rechtstatelijke beginselen. De overheid en dus ook gemeenten hebben een belangrijke voorbeeldfunctie te vervullen om fraude, corruptie en niet-integer gedrag te voorkomen en te bestrijden. Dan gaat het om voorbeeldgedrag van raadsleden, burgemeesters, wethouders en ambtenaren.

Het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties formuleerde de volgende basisnormen in het integriteitsbeleid:

- aandacht voor integriteit (integriteitsnota, workshops, cursussen etc.);

- gedragscodes;
- onderzoek bij werving en selectie van medewerkers;
- kwetsbare functies onderkennen, daar een overzicht van bijhouden en maatregelen treffen;
- afleggen van de eed of belofte;
- regeling voor de melding van nevenwerkzaamheden en daar een overzicht van bijhouden;
- verplichte melding van financiële belangen en transacties in effecten voor bepaalde functies;
- maatregelen gericht op informatiebescherming van vertrouwelijke gegevens en informatie;
- regeling met een meldplicht voor het aannemen van relatiegeschenken en uitnodigingen;
- inkoop- en aanbestedingsprocedures vastleggen;
- vertrouwenspersoon aanstellen voor integriteit;
- opstellen en in werking laten treden van een klokkenluidersregeling;
- procedure voor het verrichten van onderzoek bij een vermoeden van integriteitsbreuk.

Voor externe inhuur:

- Het aanvragen van een Verklaring omtrent het Gedrag voor nieuw personeel;
- Het tekenen van een geheimhoudingsverklaring voor externe inhuur.

Voor ambtenaren, raadsleden, burgemeesters en wethouders zijn vijf basisnormen geformuleerd:

- gedragscodes;
- regeling voor de melding van nevenwerkzaamheden en daar een overzicht van bijhouden;
- regeling voor de melding van financiële belangen;
- maatregelen die beogen te voorkomen dat onbevoegde derden vertrouwelijke gegevens kunnen bezitten, raadplegen of beschadigen;
- regeling met een meldplicht voor het aannemen van relatiegeschenken en uitnodigingen.

Dit onderwerp is onder andere meegenomen in het nieuwe informatieveiligheidsbeleid. Vandaaruit wordt bepaald welke beheersmaatregelen de gemeente moet implementeren om toekomstbestendig te zijn op het gebied van Informatieveiligheid.

Fraude risico analyse:

Er is een overzicht met diverse fraude risico's met daarbij de beheersmaatregelen en de link naar bijvoorbeeld de gedragscodes en de softcontrols. Het overzicht wordt periodiek besproken met de medewerkers en tevens ter sprake gebracht in de auditcommissie. Vervolgens wordt de actuele versie opgenomen in de risico-rapportage. Daarnaast wordt met het opstellen van procesbeschrijvingen bekeken of er beheersmaatregelen ingevoerd kunnen worden om fraude te voorkomen.

Misbruik en oneigenlijk gebruik heeft niet alleen betrekking op misbruik van middelen. Het kan ook gaan om misbruik van data. Het kan bijvoorbeeld gaan om het lekken van vertrouwelijke informatie of persoonsgegevens. Ook kan identiteitsfraude gepleegd worden.

AVG:

Om persoonsgegevens van de inwoners binnen Europa beter te beschermen, is vanaf 25 mei 2018 de Europese privacywet van kracht, namelijk de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Voorbeelden van persoonsgegevens zijn: naam, adres, geboortedatum, BSN, medische informatie en geloofsovertuiging. De AVG legt vast dat persoonsgegevens alleen verzameld en bewaard mogen worden als daar een wettelijke grondslag voor is en zo lang dat strikt noodzakelijk is. Binnen de gemeente is een CISO/FG aangesteld. De gemeente houdt een register bij met een beschrijving van alle processen en de persoonsgegevens die daarin verwerkt worden. Als andere organisaties persoonsgegevens verwerken in opdracht van de gemeente worden hierover afspraken gemaakt en vastgelegd in een verwerkersovereenkomst.

Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO)

Informatiebeveiliging is de verzamelnaam voor de processen die ingericht worden om de betrouwbaarheid van gemeentelijke processen, de gebruikte informatiesystemen en de daarin opgeslagen gegevens te beschermen tegen misbruik en oneigenlijk gebruik. Hierbij is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) het belangrijkste kader. Deze is vanaf 1 januari 2020 van kracht. Hiermee is één gezamenlijk normenkader ontstaan voor informatiebeveiliging binnen de gehele overheid, gebaseerd op de internationaal erkende en actuele ISO-normatiek. De uitwerking van dit kader is vastgelegd in het gemeentelijk Informatiebeveiligingsbeleid.

Bibob

Bibob staat voor bevordering integriteitsbeoordeling door het openbaar bestuur. Door middel van de Wet Bibob kan de gemeente voorkomen dat er onbedoeld medewerking wordt verleend aan misbruik van vergunningen, subsidies, vastgoedtransacties of bijvoorbeeld aanbestedingsopdrachten. De toepassing van deze wet is uitgewerkt in de vastgestelde Beleidsregel toepassing Wet Bibob.

Ondermijning

Ondermijning is een gevolg van veel verschillende vormen van criminaliteit, waarbij de grenzen tussen de bovenwereld (de 'gewone' maatschappij) en de onderwereld (criminelen) vervagen. Criminelen richten voor hun activiteiten bedrijven op, vragen vergunningen aan en huren en kopen panden. Hiervoor hebben ze in de 'bovenwereld' medewerking nodig van bijvoorbeeld makelaars, autoverhuurbedrijven, administratiekantoren en notarissen. Een risico is hierin bijvoorbeeld dat gemeenten wellicht onbewust criminele activiteiten subsidiëren. De gemeente is hier alert op en is bezig om hiervoor beleid te ontwikkelen en te implementeren.

- Drs. Rein-Aart van Vugt RA, Deloitte; “Managen van frauderisico’s geeft een voorsprong!”
- Fraude-risicoanalyse Deloitte (voor de gemeente Utrecht)
- Handboek Gemeente Governance Fraude, “Managen van frauderisico’s geeft voorsprong!”
- Kadernota Rechtmatigheid 2022: <https://commissiebbv.nl/cms/view/c39ab2f1-1093-4571-862e-24970160d063/kadernota-rechtmatigheid-2022>